

שערי ההיכל נפתחים

ידוע לכל באי עולם החסידות כי לכל שושלת חסידית ישנו הקשר ברור המחבר ומקשר בינה לבין בית מדרשו של הבעל שם טוב במז'יבוז', אם דרך רב ותלמיד ואם דרך בן אחר בן ולפעמים חתן הממלא מקום חמיו, אם כי עדויות ממוסמכות ומתועדות הן תופעה די נדירה ורק במאה השנים האחרונות החל רישום מסודר בחצרות חסידיות רבות.

מיוחדת היא חצר חב"ד בתחום זה. לית מאן דפליג כי היא מתאפיינת בתיעוד מדויק שאין לו אח ורע בקשר שבינה לבין חצר הקודש במז'יבוז', לא רק מן היום הראשון להקמתה של התנועה החב"דית, אלא עוד הרבה קודם לכן. עוד לפני שירדה נשמתו של הרב בעל התניא לעולם, כבר נודע רז זה לבעל שם טוב הקדוש והוא הכין את אביו רבי ברוך לקראת לידת בנו, וכפי שאמר לו מורו ורבו אחיה השילוני שלימדו תורה והיה מתגלה אליו לעיתים תכופות כדי לגלות לו דברים מכבשונו של עולם.

וכך אמר לו אחיה השילוני:

"אתה ואחד מתלמידיך הקדושים, עליכם לתקן את המידות העליונות חג"ת נה"י (חסד, גבורה ותפארת, נצח, הוד ויסוד), ואילו תיקונן של הספירות העליונות, חב"ד (חכמה, בינה, דעת), יבוא על ידו של צדיק קדוש אשר נשמתו היא נשמה חדשה לגמרי".

כפי הנמסר בשושלת חב"ד, מורנו הבעש"ט הקדוש, שהכיר ברזי הנשמות, ידע שבשונה מנשמה רגילה היורדת לעולם וצריכה הכנה של שנה תמימה טרם רדתה אל עולמנו הגשמי - נשמה חדשה כי יגיע זמנה לרדת לעולם, תידרש לשלוש שנות הכנה שמימית. ובשנת תק"ב, כאשר החלו את ההכנות בשמי מרום לירידתה של אותה נשמה חדשה ומקודשת אל העולם הזה,

גילו מן השמים את אוזני הבעש"ט שהנה, בעוד שלוש שנים, יזרח העולם בהתגלות נשמה רמה זו.

הנה כי כן, חסידי חב"ד לדורותיהם ורושמי דברי ימיה, ידעו לתעד את כל ההיסטוריה שלה ברמת דיוק מעוררת השתאות. החל מימיו של הרב בעל התניא, דרך בנו האדמו"ר האמצעי וכל הרועים שאחריהם בקודש, כאשר הדברים מגיעים לשיא בהנהגתם של שני הרועים האחרונים, האדמו"ר הרי"צ וחתנו האדמו"ר מליובאוויטש, אשר דומה כי בימיו של זה האחרון אין אפילו פתקה קטנה שרשם, עם כל מחיקותיה ורישומיה וסודותיה וטעמיה, שהלכה לאיבוד. אך גם בימיו של חמיו אדמו"ר הרי"צ, נדיר למצוא אדמו"ר שתיעד את כל קורות ימיו בפרוטרוט מעורר התפעלות כאשר אף פרט לא נשכת, בזיכרון פנומנלי הנובע מקדושה עילאית וזוך רוחני בלתי מצוי, ואף העלה על הכתובים את סיפורי דברי הימים של הדורות האחרונים לפני לידת החסידות וראשית ימיה.

ברם, ככל שהייתה חסידות חב"ד ידועה בדיוקנותה הכמעט מדעית בתיעוד כל פרט בדברי ימיה, החל מהתורות שאמרו רבותיה ועד לרישום של כל מאורע ומאורע, היו הדברים תחומים בגבולותיה ולא יצאו אלי חוץ ולא פרצו אלי אחיותיה הממשיכות ושוזרות את חוט הזהב מבית מדרשם של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש ותלמידו המגיד ממזריטש, זכותם תגן עלינו. ואף כי ממלכת חב"ד זכתה לכבוד מלכים בכל שדרות הציבור החסידי, לא הייתה יניקה של חצרות אחרות מטללי אוצרותיה של חב"ד.

.

אמר לי אדם חכם לפני כשלושים שנה: רצונך לדעת מיהו הרבי הגדול ביותר בדורנו? הא לך עצה פשוטה לברר זאת. שאל כל חסיד מכל זרם שהוא מי לדעתו הרבי הגדול ביותר לאחר הרבי שלו. התשובה שתקבל מכל חסיד שהוא מכל חסידות שהיא: הרבי מליובאוויטש...

וכך הוא הדבר כאשר נשאל כל אחד, מי לדעתו החסידות הכי נחשבת
לאחר החסידות שלו, התשובה היא תמיד: חב"ד...

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש עמל במשך כל מ"ג שנות הנהגתו בקודש ועוד
שנים רבות לפני כן, כחתנא דבי נשיאה, לנטוע את אור היהדות בכל פינה
בעולם, ובד בבד עם זאת לא הזניח את הבית פנימה, אלא ביקש לשתף את
כל שדרות הציבור במתנתה של תנועת החסידות ותורת חב"ד לעם ישראל.

הרבי חפץ לקעקע את חומת הבידול שהפרידה בין האחיות, תנועת חב"ד
מצד אחד וכל יתר הזרמים והשושלות החסידיות מן הצד השני.

הרבי הצליח בעבודתו הקדושה בכל תחום שהוא וגם בתחום הזה, אם כי
עדיין נותרו אי-אלו פערים של חילוקי השקפות רעיוניות, אך גם השונות
שבין השיטות כולן נובעת בסופו של דבר מאותו מעיין.

בשנים האחרונות החלה תזוזה רעיונית בקרב עדות החסידות למיניהן
ולשיטותיהן, כאשר היום, יותר מתמיד, יש צימאון גדול לשמוע וללמוד
מתורת חסידות חב"ד ולהתבשם בניחות הדרכותיה ודברי ימי רועיה
הקדושים.

על רקע זה באה לאור עולם סדרת הספרים הנוכחית 'שבעה רועים'
שנועדה להנגיש את ההיסטוריה החב"דית לכלל עולם החסידות ולציבור
התורני כולו לכל גוונים וזרמיו, ולהפוך את האור הגדול הזה לנחלתו של כל
יהודי באשר הוא, כשהיא מגוללת ביד אמן מעשה ידי אומן, עמיתי הדגול
הרה"ח ר' בנימין ליפקין שיחי' ועבדכם הנאמן לצדו, את תולדותיהם של
שבעת הרועים, מנהיגי עדת חסידות חב"ד-ליובאוויטש.

הכרך הראשון בסדרה מתמקד בארבעת הרועים הראשונים, החל מן
האדמו"ר הזקן בעל התניא, עבור דרך בנו "האדמו"ר האמצעי" ("דער
מיטעלער רבי") וחתנו ה"צמח צדק" עד לבנו האדמו"ר מהר"ש. ואילו הכרך
השני מאיר את תולדותיהם של שלושת הרועים הבאים, האדמו"ר הרש"ב,
ומנהיגי דורנו, האדמו"ר הרי"צ וחתנו האדמו"ר זי"ע.

עטו המשובח והציורי של הסופר והעורך ר' בנימין ליפקין הי"ו ידוע

ומוכר שנים רבות בנופה הטקסטואלי של היהדות החרדית. הוא פורסם בכישרון נדיר את תולדותיו של כל רבי בדורו, על רקע דברי הימים שבאותו הדור, וכורכם ביריעה אחת בסגנון מרתק וקולח למען ירוץ הקורא בו. ואני נקראתי להצטרף ולהיות שותף למלאכת הקודש של יציקת היין הישן והמשובח בקנקן חדש ומפואר, עדכני לימינו אלה.

מבית אבא נחלתי את הקרבה הגדולה לחסידות חב"ד. אבא, הגה"ח רבי שלמה מנחם ויינשטוק זצ"ל, למד בנעוריו תשע שנים תמימות בישיבת חב"ד 'תורת אמת' בירושלים שעמדה בראשות הגה"ח רבי משה לייב שפירא זצ"ל והמשפיע הידוע הגה"ח רבי אלתר שימחוביץ' זצ"ל, עם כל יתר הרבנים החסידים שהבעירו בנשמתם של התלמידים את אש החסידות. גם דודי הגדול, המקובל האלוקי הגה"צ רבי משה יאיר ויינשטוק זצ"ל, היה מקורב ביותר אל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש במשך שנים רבות, ובעידודו הישיר והנמרץ של הרבי הוציא לאור כמה מספריו החשובים ביותר (כפי שהדבר כבר תואר בהרחבה בספר 'שמן ששון מחבר'ך'). הצטרפותי למלאכה זו סוגרת אפוא מעגל שהחל בקשר ההדוק של אבי לפני כ-90 שנה עם הבאר הנובעת של חב"ד.

מן הפינה הזו אני מדההד את קריאתו הנצחית של האדמו"ר הזקן כאשר נקלע לבית המדרש הגדול של שקלוב והוקף במעגל של חולקים ומתנגדים על שיטת החסידות. או אז קרא להם אדמו"ר הזקן את קריאת הנצח של דוד המלך: "טעמו" - פארזוכט, "וראו" - וועט איר זעהן, "כי טוב הוי"ה". וכלשונו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע: לאחר קריאה זו רצו אחריו "כמה עשיריות" כדי לשמוע ממנו את דבר ה'.

בטוחני כי גם מי שיטעם את צוף הדבש המוגש בסדרה זו מובטחת לו קורת רוח והנאה, ולאחר הטעימה תבוא גם הראיה כי טוב הוי"ה.

את הטוב הזה אנו מגישים היום לפניכם, קוראים יקרים, בסיפוק רב ולב גואה על גדותיו בתקווה וציפייה שתיהנו מן הקריאה, הנאה גשמית ורוחנית כאחת.

יאיר ויינשטוק

תוכן העניינים

כ"ק אדמו"ר הזקן זי"ע

23	פרק ראשון ונצר משורשיו יפרה.....
35	פרק שני והיה ראשיתך מצער.....
45	פרק שלישי על פרשת דרכים.....
61	פרק רביעי שולחן ערוך.....
75	פרק חמישי חכמה בינה דעת.....
87	פרק שישי תניא קדישא.....
105	פרק שביעי ואני תפילתי.....
123	פרק שמיני תחת אהבתי ישמנוני.....
147	פרק תשיעי קולמוס הנפש.....
163	פרק עשירי דרכו האחרונה.....

כ"ק אדמו"ר האמצעני זי"ע

179	פרק ראשון יניק קדוש וגאון
191	פרק שני ירידה זו צורך עלייה
205	פרק שלישי ימי ליובאוויטש
221	פרק רביעי מוחין דגדלות
239	פרק חמישי מאסר הגוף והנפש

כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' זי"ע

261	פרק ראשון הנה איש צמח שמו
277	פרק שני איש עושה חיל
289	פרק שלישי מן הכלל אל הפרט
307	פרק רביעי כופר נפש
323	פרק חמישי המוכיח בשער הפרוץ
341	פרק שישי הגאון האלוקי
357	פרק שביעי עומק לפנים מעומק

373	פרק שמיני שבעת קני המנורה
381	פרק תשיעי כי נח נפשיה דרבי

כ"ק אדמו"ר מהר"ש זי"ע

397	פרק ראשון ושמואל בקוראי שמו
415	פרק שני עונים אחריו מקודש
431	פרק שלישי לכתחילה אַרְיָפֶּער
451	פרק רביעי על התורה ועל העבודה
469	פרק חמישי בימי מלוך מלך

בשנות ההוד, בהן למד הבעל שם טוב מפיו של הנביא האלוקי אחיה השילוני, בהיגלותו אליו למסור לו רזי מרום, גילה לו פעם אחת אחיה השילוני דברים מכבשוננו של עולם: "אתה ואחד מתלמידיך הקדושים, עליכם לתקן את המידות העליונות חג"ת נה"י (חסד, גבורה ותפארת, נצח, הוד ויסוד), ואילו תיקונן של הספירות העליונות, חב"ד (חכמה, בינה, דעת), יבוא על ידו של צדיק קדוש אשר נשמתו היא נשמה חדשה לגמרי".

מורנו הבעש"ט הקדוש, שהכיר ברזי הנשמות, ידע שבשונה מנשמה רגילה היורדת לעולם וצריכה הכנה של שנה תמימה טרם רדתה אל עולמנו הגשמי - נשמה חדשה כי יגיע זמנה לרדת לעולם, תידרש לשלוש שנות הכנה שמימית.

ובשנת תק"ב, כאשר החלו את ההכנות בשמי מרום לירידתה של אותה נשמה חדשה ומקודשת אל העולם הזה, גילו מן השמים את אוזני הבעש"ט שהנה, בעוד שלוש שנים, יזרח העולם בהתגלות נשמה רמה זו.

ברם, ככל שהשתוקק הבעש"ט לדעת מי הוא זה אשר אצלו ייוולד התינוק בעל הנשמה הגבוהה, החדשה, נעלם הדבר מידיעתו. רוכב ערבות העלים מעיניו, לפי שעה, את המידע הכמוס הלזה!

הבטחה במז'יבוז'

חודש אלול תק"ד.

אל מז'יבוז' העיירה, ערש החסידות, מגיע הצדיק והחסיד רבי ברוך מליאוזני. רבי ברוך זה אשר ייחוסו משתרג עד המהר"ל מפראג², הוא צדיק נסתר ולמדת מופלג, איש של חסד וצדקה, ומסתתר תחת מעטה של פשטות³. מתגורר הוא בחווה רחבת ידיים אותה קיבל מחותנו העשיר⁴, בליאוזני, עיירה בפלך ויטבסק שבבלרוס, באותם ימים תחת שליטתה של פולין⁵.

ענת דאגה הנסוכה על פניו של רבי ברוך היא זו שהוליכה את רגלו אל מעוזו של הבעש"ט, רבו ומאורו. תריסר ירחים חלפו מיום נישואיו אל הרבנית רבקה ע"ה הנמצאת כאן יחד עמו, ועדיין כל בשורת פרי בטן לא נראית באופק. נסעו המה אפוא אל הבעש"ט, בעצתו ובלווייתו של ידידו החסיד רבי יצחק שאול (בנו של הגה"ח רבי ניסן מלמד) מדוברומיסל, על מנת להתברך ממעיין הברכות.

"לשנה הבאה" - מבטיח לו הבעש"ט - "תזכה לבן זכר, חי וקיים"⁶.

במהלך הסעודה בה נהג הבעש"ט להסב ביום ח"י באלול, תאריך הולדתו, הוא פונה אל רבי ברוך ואומר: "למועד הזה ממשי, אתם חובקים בן"⁷.

ועדיין אין הבעש"ט יודע שאותו בן זכר אשר הבטיח כעת לרבי ברוך ולנוות-ביתו, הוא הוא אשר יכיל את הנשמה החדשה, המקודשת⁸.

רבי ברוך וזוגתו הצדקנית נותרים לשהות במז'יבוז' במשך כל חודש תשרי, סמוך אל האש הגדולה.

2. שלשלת היחס בתחילתה. בית רבי, פרק א.
3. ספר המאמרים תש"ט, עמ' 87.
4. ספר השיחות תש"ד, עמ' 118.
5. מגילת י"ט כסלו.
6. ספר השיחות תש"ה, עמ' 127.
7. ספר השיחות תש"ג, עמ' 154.
8. ספר השיחות תש"ה, עמ' 127.

שנת מסתורין

נכנסת שנת תק"ה, וכל באי ההיכל הטהור במז'יבוז' מבחינים שדברים נשגבים מתרחשים. הבעש"ט מתכונן לירידתה של הנשמה החדשה לעולם, אף קומץ מתלמידיו הגדולים משתתפים עמו בעבודת ההכנה.

אם מדי שנה שוררת יראה עילאה במחיצת הבעש"ט במהלך הימים הנוראים עד למוצאי יום הכיפורים, כאשר רק במוצאי היום הקדוש הופכת היראה לנהרת שמחה הנשפכת חוצה; באותה שנה, שנת תק"ה, מקדימה אותה שמחה עילאית להגיע כבר עם תחילת הימים הנוראים. תפילת הערב של ראש-השנה, השולחנות הטהורים, התקיעות, ברכת לשנה טובה - הכל עטוף בשמחה עילאית, שמחה בהתגלותה⁹.

בינתיים שבים רבי ברוך והרבנית אל ליאוזני, עירת מגורם, לא לפני שהם נפרדים ומתברכים שוב בקודש פנימה, אצל הבעש"ט¹⁰.

באותו ליל בו יורדת הנשמה הקדושה לעולם, מתרחשים דברים פלאיים. הבעש"ט פותח את ארון הקודש בבית-מדרשו, ואומר בסילודין: "מודה אני לפניך ריבון העולמים, שאני שלם בכל רמ"ח אבריי ושס"ה גידיי, הגשמיים והרוחניים". לאחר מכן פונה לטבול בנהר. כאשר הניר שביד השמש נכבה, טובלו הבעש"ט במים והוא נדלק שוב. ורואה המשמש בקודש שדברים שלא כפשוטם מתחוללים.

באותה שעה ניצב הרה"ק בעל 'תולדות יעקב יוסף' זי"ע בחלון ביתו, מעלה את עשן מקטרתו כקטורת ניחוחים. כלב שחור וגדול מגיח מהיכן שהוא ומתקרב אל החלון. בעל התולדות מתרעם ונוזף בו, בכלב: "עד מתי עוד תעיק לשכינה הקדושה ולא תניח לנשמה לרדת?! נתאסף כולנו נגדך ונבער אותך מן העולם!" והכלב לעומתו, נד בראשו לאות כניעה¹¹.

כארבעה חודשים לאחר מכן, כאשר רבי ברוך מגיע במיוחד מליאוזני על מנת לבשר את רבו על הבשורות הטובות שהתבשר, מרגיש כבר הבעש"ט במהותה של הנשמה, ומורה לו: "תברך ברוך, תברך ברכת 'שהיינו' בלא

9. שם.

10. שם, עמ' 128.

11. גנזי בסתרות, עמ' לו.

שם ומלכות". הוא גם הוסיף להזהיר אזהרות שונות לגבי התנהגותה של הרבנית בתקופה זו ואף שיגר אליה ברכת 'מזל טוב'¹².
 בפורים של אותה שנה, נענה הבעש"ט ומתבטא: "שנה זו מעוברת היא, וכעת העולם כולו שוהה בעיבור"¹³.

נתלו המאורות

ויהי ביום רביעי בשבת, ח"י באלול, שנת תק"ה¹⁴. שמחה פורצת במעונו של רבי ברוך בליאזוני. תינוק קטן נולד, וייקרא שמו בישראל: שניאור זלמן - על שם זקנו, אביו של ר' ברוך.

בשנים שלאחר מכן יעמוד הבעש"ט ויבאר את משמעותו של השם שניאור: "רומז על שני אור, שני אורות. כי הוא יאיר הן בתורת הנגלה והן בתורת הרז"¹⁵. והרה"ק רבי מנחם נחום מטשרנוביל זי"ע, בעל 'מאור עיניים', עתיד לפרש: "שני אור - שתי בחינות של אור; אור ישר ואור חוזר; תורה שבכתב ותורה שבעל פה; נגלה ונסתר"¹⁶.

נקל לשער שמזיבוז' של הבעש"ט לבשה חג באותו היום. הבעש"ט ניגש לשמש כשליח-ציבור כאשר התפילה עצמה הייתה חגיגית, ניגוני חג הושרו בה ואפילו תחנון לא אמרו. כאשר הסב הבעש"ט לסעודת ח"י באלול, הסעודה אותה ערך מדי שנה כמוזכר, הוא גילה לתלמידיו:

"ביום הרביעי נתלו המאורות. ביום רביעי זה ירדה נשמה חדשה לעולם. נשמה העתידה להאיר את העולם כולו בתורת הנגלה והחסידות. נשמה אשר תהיה לה מסירות נפש עבור דרך החסידות. נשמה שתצליח דרכה עד לביאתו של מלך המשיח"¹⁷.

שמונה ימים לאחר מכן. ביום היכנס היניק מליאזוני לבריתו של אברהם

12. ספר השיחות תש"ה, עמ' 129.

13. שם, עמ' 71.

14. קונטרס ח"י אלול תש"ג; נציין שב'בית רבי' מצוינת שנת תק"ז כשנת לידתו.

15. מגילת י"ט כסלו.

16. בית רבי, פרק כה בהערות.

17. ספר השיחות תש"ה, עמ' 129.

אבינו, שוב ערך הבעש"ט סעודה, כשהוא מגיד דברי תורה וחסידות על מקראות הקודש של מצוות ברית מילה. שנים מאוחר יותר הסביר הבעש"ט לרב המגיד ממזריטש שכל אותם דברי תורה אשר הגיד באותם ימים, לכבודו של הילד הנולד, קשורים היו למהות עבודתו הקדושה אותה יעבוד את בוראו במהלך שנות חייו המאירים¹⁸.

האזהרות

לקראת יום הכיפורים של שנת תק"ו, שבועות אחדים לאחר לידת בנו, הופיע רבי ברוך בשערי מזיבוז'. הוא הגיע להסתופף בצלו של הבעש"ט, לחוות במחיצתו את היום המקודש בשנה.

במוצאי יום הכיפורים, זימן הבעש"ט את רבי ברוך והפקיד בידיו צרור אזהרות הנוגעות לטיפולו ולגידולו של בנו התינוק:

"שמור נא עליו מכל משמר. היזהר שאיש לא ידע שבן נולד לך ואת שמו של אותו הבן. הסתר אותו מעין רואים, במיוחד מנשים דברניות. בזמני הקיץ תרבה לשהות אתו בחיק הטבע, בשדות המקיפים את ליאוזני".

הדבר נשנה גם בימים הנוראים של שנת תק"ז ו־תק"ח. הבעש"ט מתעניין אצל רבי ברוך אודות בנו, שומע על התפתחותו העל טבעית, על זיכרונו החד כתער, ומזהיר באזהרה: "היזהר נא ברוך שאיש לא ידע שבן זכר נולד לכם. גם אם ישאלו אתכם, תפטירו שהנכם מקווים להשי"ת שיצליח לכם"¹⁹.

הבעש"ט גם לא רצה שהילד ידע דבר מה אודותיו, הוא נימק והסביר שנשמתו של שניאור זלמן הרך, שייכת אל היכל תלמידו הגדול ממזריטש, ולא טוב יהיה אם יתוודע אליו²⁰.

פעם אחת ויחידה זכה הילד לראות בזיו איקוניו של הבעש"ט. היה זה כאשר הגיע יום התגלחת, בהסכמתו של הבעש"ט הובא הילד אליו, על ידי אמו הרבנית וגיסתה הצדקנית, על מנת שיגזוז את מחלפות ראשו. הבעש"ט התנה את הסכמתו בתנאי חמור שהדבר יתבצע בחשאי, במהירות הבזק

18. ספר השיחות תש"ג, עמ' 163.

19. ספר השיחות תש"ה, עמ' 129.

20. ספר המאמרים תשי"א, עמ' 154.

ומבלי שאיש ישים לב לכך. הילד הובא אל ברכיו, שערותיו נגזזו במספריים שנתונות היו באצבעותיו הטהורות של הבעש"ט, ולאחר ברכת קודש לה זכה, הובל במהירות חזרה אל הכרכרה שהמתינה מחוץ לבית²¹.

לאחר מכן, כאשר ישב הבעש"ט בסעודת ח"י אלול, הוא נענה ואמר:

"היום מלאו שלוש שנים לבעל הנשמה מפולין²². אברהם אבינו הכיר את בוראו בהיותו בן שלוש והייתה לו מסירות נפש לגלות את דרך עבודת בוראו, ואף בעל הנשמה הלזה יצטרך להתאזר במסירות נפש על מנת לגלות דרך בעבודת ה', באחדות הבורא ובהשגחה פרטית"²³.

בן חמש לתורה

אדמו"רי חב"ד לדורותיהם, נהגו בקביעות לתאר את גדלותו הרבה של רבנו הזקן - אותו 'בעל הנשמה מפולין', בימי ילדותו ונערותו, כאשר כבר אז ניכרו בו אותות של פלא אלוקי, של תורה ושל עבודת האלוקים.

באחת הפעמים סיפר ה'צמח צדק' את אשר שמע בעצמו מפיו של רבנו הזקן, אשר שערי התורה נפתחו בפניו כבר בהיותו בן חמש שנים. וכה העיד על עצמו באוזני בנו, האדמו"ר האמצעי, ונכדו ה'צמח צדק':

"בהיותי ילד צעיר, נפתחו בפני שערי התורה להבין כל דבר תכף עד עומקו. מעולם לא התייגעתי בקושיות הצצות דרך הלימוד ובניסיונות לתרצן. תמיד למדתי בלימוד חלק, בהבנה נכונה וישרה כבר מתחילה. ואם כן נתקלתי בקושיה כלשהי, ידעתי שהקושיה אינה נובעת אצלי מחיסרון הבנה, אלא מכך שהעניין הוא מוקשה מיסודו ולא קיים לו כל תירוץ"²⁴.

רבנו הזקן סיפר על הצער שהדבר הסב לו:

"הצטערתי מאוד על כך שאיני זוכה לקיים את מצוות יגיעת התורה. צער זה ליווה אותי עד היותי בן חמש-עשרה, או אז גילו לי מן שמיא מי אני ומה

21. שם.

22. כאמור, באותם ימים הייתה ליאוזני חלק מהשטח שבשליטת פולין.

23. ספר השיחות תש"א, עמ' 158.

24. ספר השיחות תש"ו, עמ' 28.